

den Erstatning, man vil give ham — med Naturlighed, med Retfærdighed, ja, jeg vil sige med Nødvendighed, maa lade tilflyde Fæstebondestanden, naar man udfører denne Reform. Man har sagt, at Fæstebondestandens Ret til Fæstebesiddelsen kun er en traditionel Ret; ja, vel er den kun traditionel, forsaavidt den ikke for hele Fæstebondestanden er ligefrem optagen i selve den skrevne Lov; men for en Deel er den dog virkelig tilstede i den skrevne Lov. Gjenemgaa vore ældre Landbolove, der handle om det Bøndergods, som ligger under offentlige Stiftelser, og De ville finde, at Fæstebondestanden der i det Mindste er i sin gode Ret, naar den siger, at den kan vente, at der vil blive sørget for den i den Retning, paa den Maade og ad den Vej, som der paapeges; og er det end saa, at det med Hensyn til Fæsterne paa de private Godser maa indrømmes, at Forholdet for deres Vedkommende stiller sig mere tvivlsomt, vil det dog ikke være ubekjendt for Nogen her i Thinget, at de Allerfæsteste erkjende dette Fæsteforhold for ad Lovgivningens Vej at være begrundet som en Forsørgelse for Fæstebefolkningen, og tillige maa dog Alle indrømme, at Lovgivningen til alle Tider har taget sig netop af denne Befolkning. Det maa tilstaaes, at en Udvikling af denne Forsørgelse af Fæstebefolkningen, der skulde svare til vor Tids øvrige Krav, maatte lede derhen, at en Afløsning ikke kan, ikke tør og ikke bør finde Sted, uden at et tilbørligt, et omhyggeligt Hensyn tages til de nuværende Fæstere. Det er en af de store Betænklichkeiten, jeg har ved nærværende Forslag, saaledes som det foreligger, at det, efter min Mening, ingenlunde er skarpt nok udhævet, at de nærværende Fæstere ville komme til Noget, som kunde være en virkelig Godtgjørelse for det virkelige Gode, deres Besiddelse i Arhundreder og til denne Dag har havt for dem; meget mere kunde man tænke sig, at dette Gode saa at sige svandt bort mellem Hænderne paa dem ved denne Lov, og at derimod ifkun Godseierne bleve endnu mere berigede, end allerede den nærværende Tilstand har gjort det muligt. Imidlertid vil denne Betænklichkeit uden sær Bæmselighed kunne udjævnes ved en nærmere Bearbejdelse af den Paragraph,

som navnlig omhandler denne Sætning, ligesom det er naturligt, at foruden denne ogsaa andre høist indgribende Enkeltheder maa af mig anses for at maatte væsentlig forandres, hvis Reformen virkelig skal være heldbringende og retfærdig. Jeg vil ikke opholde mig ved den Taxation, som Lovforslaget opstiller, hvilken efter min Formening i sit Princip og i sin Udførelse ikke er heldig, neppe retfærdig; ogsaa herved ville Bæmselighederne naturligtvis ikke være uovervindelige, og der er alt her i Sælen antydet flere Veie, ad hvilke man kunde bøde derpaa. Ja, jeg vil endogsaa gaae videre, jeg vil sige: saa vigtig denne Reform er, saa inderlig den ligger mig paa Sinde, kan jeg dog ikke ret overbevise mig om, at det kan være forsvarligt at indvikle Staten paa den Maade og i det Omfang, som skeet er, i Udførelse af den; men ogsaa dette er en Enkeltthed, ogsaa dette er Noget, der for mig ikke nedfætter Forslagets store Betydning, dets Værdi og for sig. Det er allerede gjort gjældende, at Forslaget ikke vel burde have indskrænket sig til Gaardene; jeg deler fuldkommen denne Anskuelse, skjøndt jeg selvfølgerlig paa den anden Side maa respectere den Betragtning, der har medført, at Forslagsstilleren fra sit Standpunkt maaskee ikke vil kunne gaae videre; dog troer jeg allerede paa dette Stadium at burde gjøre opmærksom paa, at enhver Reform af denne Art, som ikke omfatter den hele Godsbefolkning, allerede derved vil i en væsentlig Grad mangle det, som netop skal udgjøre det Betsignelsebrige ved den.

Der er en anden Side af Sagen, som jeg allerede har peget hen til, hvilken er kommet frem ved nærværende Forhandling, og som jeg nødvendigvis maa opholde mig ved. Det er nemlig den Udtalelse, vi igaar hørte af den ærede Indenrigsminister. Dersom jeg ikke opfattede den ærede Ministers Uttringer urigtigt, sagde han, at han udtalte det, han udtalte, i Regjeringens Navn (Ja!); det forekom mig, at han endog lagde særdeles Vægt derpaa; thi han gjentog det flere Gange, (Ja!). Jeg vil i den Anledning tillade mig at rette den Opfordring til ham, at meddele os, om ogsaa det Spørgsmaal, om hvilket han saaledes udtalte sig, virkelig har været gjort til